

Ereklyetartó láda

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	66.138.1
Készítés ideje:	12. SZÁZAD VÉGE
Készítés helye:	Köln
Anyag:	csont; fa; rézlemez
Technika:	faragott
Méret:	magasság: 8,5 cm magasság: 9,7 cm hosszúság: 23,8 cm mélység: 13,4 cm

A – nyilvánvalóan ereklyetartónak szánt – ládika a kölni „kincs-építőszekrények” sorozatszerű előállításán fáradozó csontfaragó műhelyek egyik tipikus terméke. Faragványainak alacsony kvalitása, a figurák szkematikus jellege, az ikonográfia és a feliratok zavarossága azt a gyanút is felkeltette (Prékopa Ágnes véleményét idézi: Miller), hogy 19. századi hamisítvány. Hasonló, gyenge színvonalú darabok azonban, amelyek a 12. század második felében igen produktív kölni műhely termékeinek minden tekintetben silányabb utánpótlásaként foghatók fel, egész csoportot alkotnak (a Brummer-gyűjteményből való, New York-i árverésen, továbbá töredékek londoni árverésen). Eredeti darabra utalnak a ládika technikai részletei is: a faszerkezetet rá külön-külön felszegezett csont borítólemezek fedik be ugyancsak régi a (hiányosan megmaradt) zár, a fedél öntött, aranyozott réz sarokpántjai s a fenék egyenlő körzőnyílással bekarcolt, hatágú csillagok két sorával díszített, Braunfirniß technikájú rézlemez. Újabb kiegészítés a fedél fogantyúja, hiányoznak a lábak.

A díszítés rendszerének legteljesebb változata a fedélen látható: alul és kétoldalt hullámvonalas, váltakozó, ujjasan tagolt levelekkel díszített lécekkel keretelve, hat árkádos fülkét alkotó keretekkel ezekben viszonylag nyúlánk, jobbukat emelő, bal kezükben írásszalagot emelő, frontális figurák állnak. A hosszoldalakat kétfelől az indamotívumos lécek szegélyezik lent szabálytalanul rovátkolt sávval, fent három oldalon névfeliratokkal ellátott lécek alkotnak a beállított pilaszterekkel egyenes zárású Rilkéket a nyomott arányú figurák számára a hátoldalon a feliratos sáv helyett zölddel festett, félkörök sorával díszített ornamentális lécc található.

A figurastílus a kölni 12. századi "szigorú stílus" (illetve a korai gótikus oszlopszobrok első stílusának) végsőig szkematizált, bekarcolásokra redukált változata.

A fedél alakjai (az árkádok, illetve az írásszalagok feliratai szerint): "[S] PETRE - +SPAVLVS+ / PAVLVS - TEFANVS+ / LACOBVS - +FELIPVS / TEFANVS - AMEADRAS / FELIPVS - ADEXTRIS / IOANVS - +TEFANVS". A homlokoldalon: balra "PETRVS + PAVLVS" , jobbra: "IACOBVS + FELIPVS" az írásszalagokon: "MACEVS / PEPIN+ / (üres)": írásszalag helyett: könyv, illetve: "MARCI / MILEME / AVEMA".

Baloldalt: "IOANVS + MACEVS" , az írásszalagokon: "DOVCOV S / MACEVS / PEPIN" , jobboldalt: "TEFANVS + IERMANV" , az írásszalagokon: "PETRE / MACEVS / AVIONI".

A hátoldalon, az írásszalagokon: "AMEN / AMORE / +AVEN / AMEN / SIMON / +IOAN".

E feliratok elárulják ugyan a programalkotás és a megnevezés ambícióját, a törekvésen túl azonban az átgondoltságról nem győznek meg, sőt, még a kivitelező írni tudásáról sem. A ládikát Jankovich a műkereskedelemből mint becses, Saint-Denis-ből való ereklyetartót szerezte: nyilvánvalóan a francia forradalom utáni időben tipikus eredetmesét és értelmezést fogadott el. "Pepin" ugyan kétszer is szerepel a feliratok között, a többi francia király neve azonban nem (vö. azonban a gótikus bélietszobrok e korban gyakori – s pl. Saint-Denis-ben is ledöntésükhöz vezető - azonosítását történeti alakokkal Montfaucon nyomán) egyedül a "*iermanu*" lehetne Szent Germanus. Nem kevésbé alaptalan a háromszori "*tefanvs*" alapján Bocktól javasolt, Gerevich által hálásan fogadott, és őt a jáki apostolfigurákkal való egyezések megállapításának kockázatására indító magyarországi eredet-feltevés.

Irodalom

- Szerk.: Mikó Árpád: *Jankovich Miklós (1773-1846) gyűjteményei*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2002. - Nr. 54. (Marosi Ernő)
- Szerk.: Miller Markus: *Kölner Schatzbaukasten. Die Große Kölner Beinschnitzwerkstatt des 12. Jahrhunderts*. Schnütgen-Museum, Köln, 1997. - Nr. 37.
- Szerk.: Miklós Pál: *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Magyar Helikon, Budapest, 1979. - p. 100.
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 10.
- Szerk.: Voit Pál, Csernyánszky Mária: *Az Iparművészeti Múzeum mesterművei. 1896-1946*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1946. - p. 9.
- Szerk.: Ráth György: *Az iparművészet könyve. II*. Athenaeum Kiadó, Budapest, 1905. - p. 124.
- Bock Franz: *Das Ungarische National-Museum in Pest. Mittheilungen der K.K. Central-Comission zur Erforschung und Erhaltung der Bandenkmale*, XII. (1867). 1867. - p. 117.

